

Kistik Fibröz Genetiği

KİSTİK FİBROZ

- Batı toplumlarında en sık görülen tek gen hastalığı
  - Sıklığı:1/2500
  - Taşıyıcılık 1/25
- OR
- Çocukluk çağında bulgu verir
  - %7 erişkin
- Kronik hastalık

Kistik Fibrozis için taşıyıcılık etnik gruplara göre değişir

- Beyaz ırkda 1/25
- Musevilerde 1/25
- İspanyol kökenlilerde 1/46
- Afrika kökenli Amerikalılarda 1/65
- Asya kökenlilerde 1/90

Etnik gruplara göre Kistik Fibrozis sıklığı (1/canlı doğum)

- Beyaz ırk 1/2500-3000
- Musevilerde 1/2500-3000
- İspanyol kökenli 1/8000-9000
- Afrika kökenli Amerikalı 1/15300
- Asya kökenlilerde 1/32100

KİSTİK FİBROZ - Tarihçe

- 7. Yüzyıl: “Öpüldüğünde alnında tuz tadı olan çocuk çok geçmeden ölü” (İsviçre’den Almanca bir çocuk oyun şarkısı)
- 1938 - CF de pankreas tutulumu Dr. Dorothy Andersen (patalog)
- 1943 - Mukovisidozis Dr. Sydney Farber (patalog)
- 1948 - Hyponatremic dehydration – CF
- 1953 - Terde Cl artışının tanı testi olması Dr. Paul di Sant’Agnese

KİSTİK FİBROZ - Tarihçe

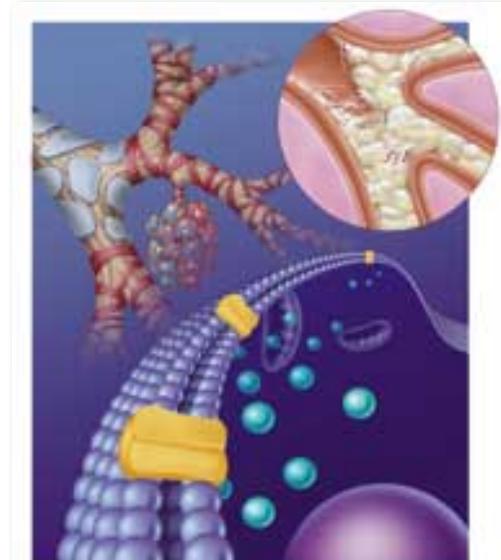
- 1980 - Tedavi ile yaşam süresinin uzaması
  - Pankretik enzimler
  - Vitamin desteği, semptomatik tedavi
- 1989 – CFTR geninin klonlanması ve 7. kromozomda olduğunun belirlenmesi, Delta F508 in tanımlanması
  - Reverse genetik
- 2015 – 1950 'den fazla mutasyonun tanımlanması

Lap-Chee Tsui

Kistik Fibrozda Temel Patoloji

- * Mukus üreten organların kanallarında koyu mukus toplanması
- ↓
- * Kanallarda dilatasyon
- ↓
- * Bu kanalların bulunduğu organlarda ilerleyici bozukluk

Kistik Fibrozda Tutulan Organlar

Manifestations of Cystic Fibrosis

General
-Growth failure (malabsorption)
-Vitamin deficiency states (vitamins A, D, E, K)

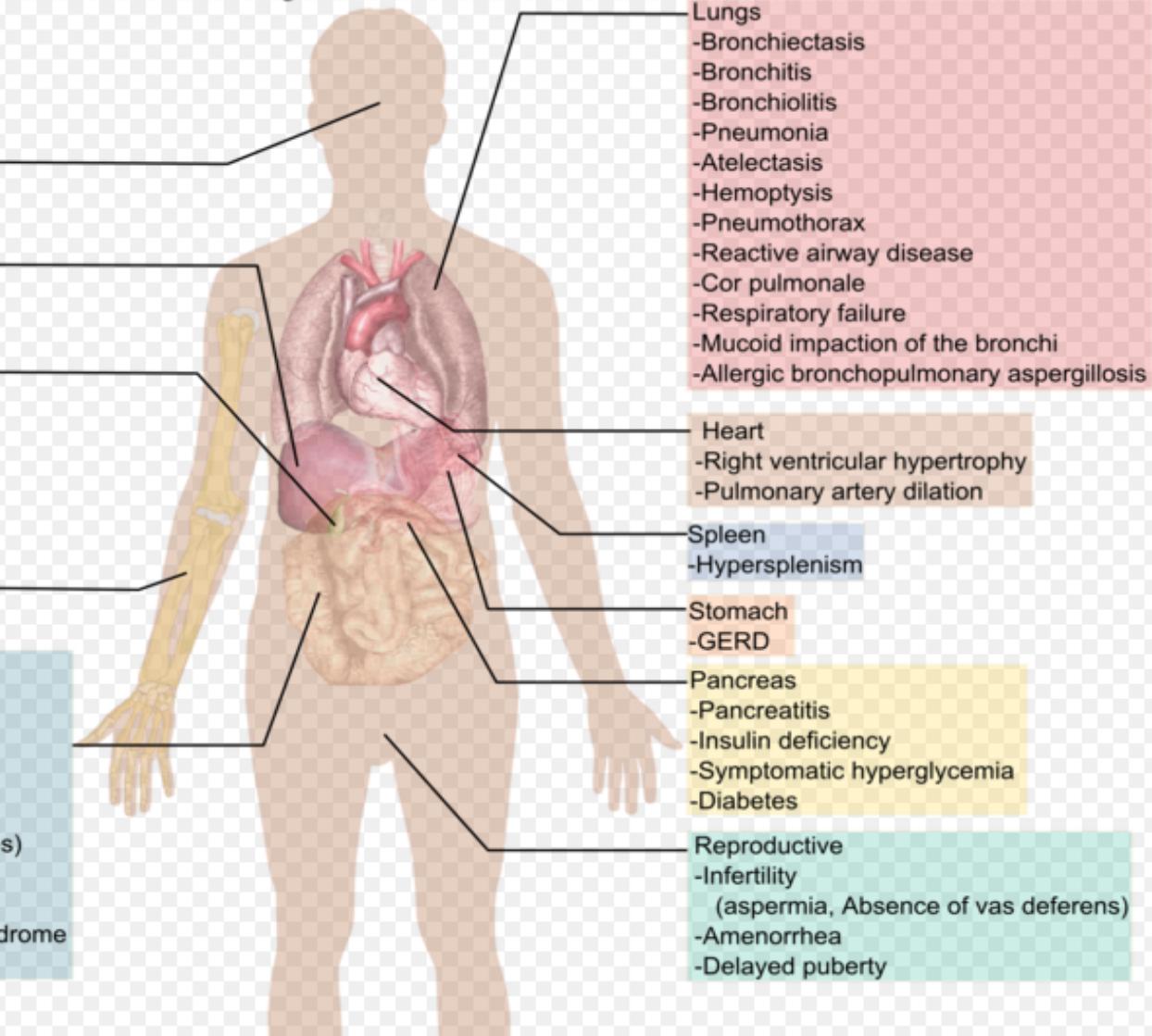
Nose and sinuses
-Nasal polyps
-Sinusitis

Liver
-Hepatic steatosis
-Portal hypertension

Gallbladder
-Biliary cirrhosis
-Neonatal obstructive jaundice
-Cholelithiasis

Bone
-Hypertrophic osteoarthropathy
-Clubbing
-Arthritis
-Osteoporosis

Intestines
-Meconium ileus
-Meconium peritonitis
-Rectal prolapse
-Intussusception
-Volvulus
-Fibrosing colonopathy (strictures)
-Appendicitis
-Intestinal atresia
-Distal intestinal obstruction syndrome
-Inguinal hernia

KİSTİK FİBROZ

PROGNOZ GİDEREK İYİLEŞMEKTE

>%38 hasta → 18 yaşın üstünde

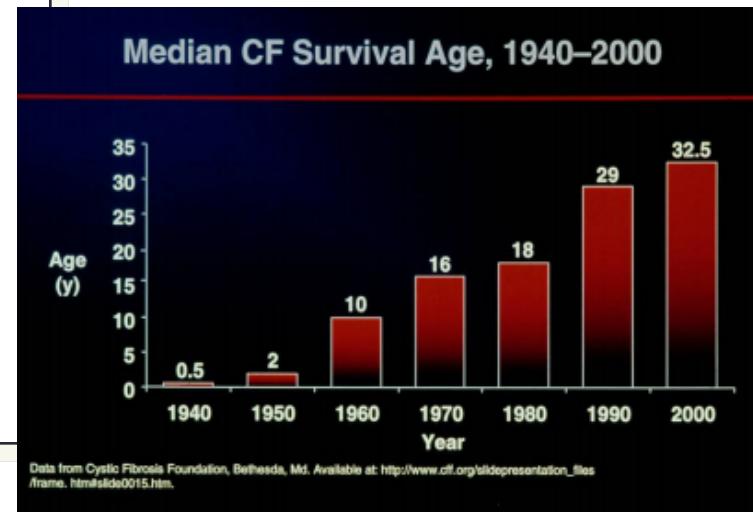
%13 hasta → 30 yaşın üstünde

ORTALAMA YAŞAM

E → 32 yaş

K → 29 yaş

* Erkeklerin %85'i sterildir

KİSTİK FİBROZİSTE EN SIK SEMPTOMLAR

- * öksürük/hışıltı
- * infeksiyonlar/ pnömoni
- * nazal polipler
- * GIS problemleri
- * büyümeye geriliği
- * tuzlu cilt
- * infertilite

Bronşektazi
Pnömotoraks
Müküs tıkacı

**Semptomların çeşidi ve ağırlığı
kişiden kişiye değişir.**

**Ter testi kistik fibrozis tanısında
altın standart olarak kabul
edilmektedir**

Terde Cl -

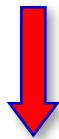
60mEq/lt

TRANSEPİTELİAL NAZAL POTANSİYEL FARKI (NPD) ÖLÇÜMÜ 6 YAŞIN ÜSTÜNDE DEĞERLİ BİR TANI KRİTERİDİR.

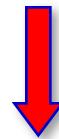
- Kistik fibrozda normallerle kıyaslandığında basal NPD↑
- Cl geçirmeyen membranda → artmış Na reapsorpsiyonunu gösterir.

Kistik Fibrozun Klinik Sınıflaması

Klasik Kistik fibroz

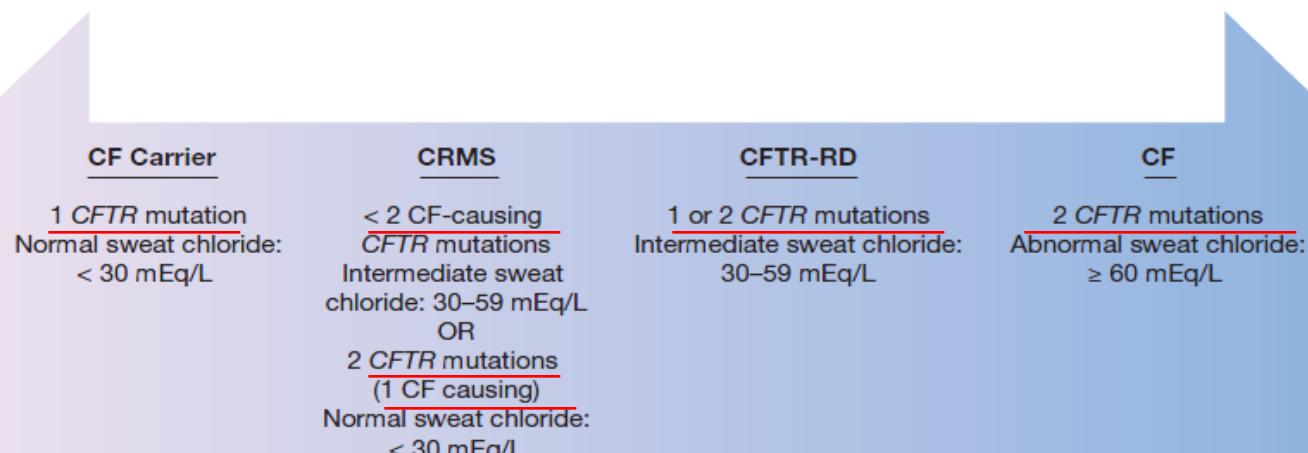
- Terde Cl >60 Meq/lt
- Hızlı-progresif
- Heriki allelede Kistik Fibroza neden olduğu bilinen mutasyon
- Akciğer tutulumu
± Pankreas

Non-Klasik Kistik fibroz

- Terde Cl <30 veya 30-60 Meq/lt
- Hafif hastalık tablosu
- En az bir veya daha fazla semptom
- NPD de artma
- En az bir allelede Kistik Fibroz mutasyonu

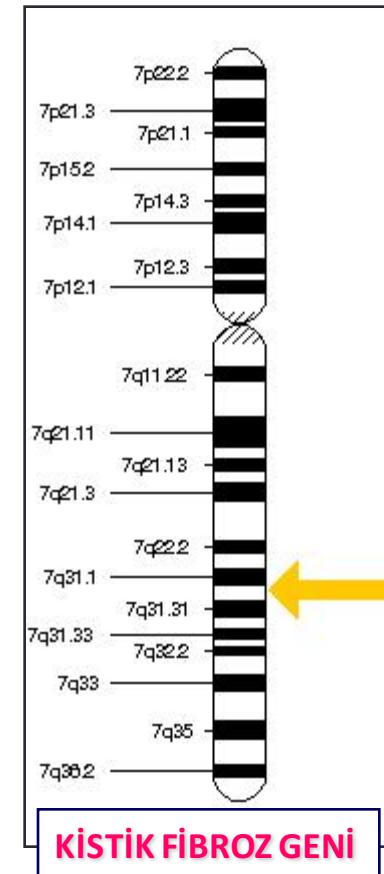
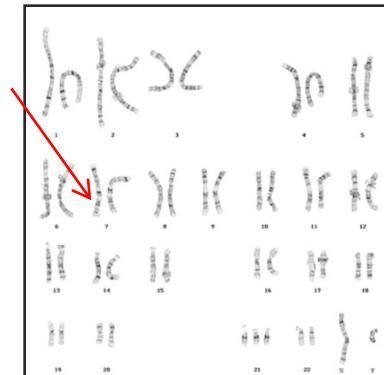
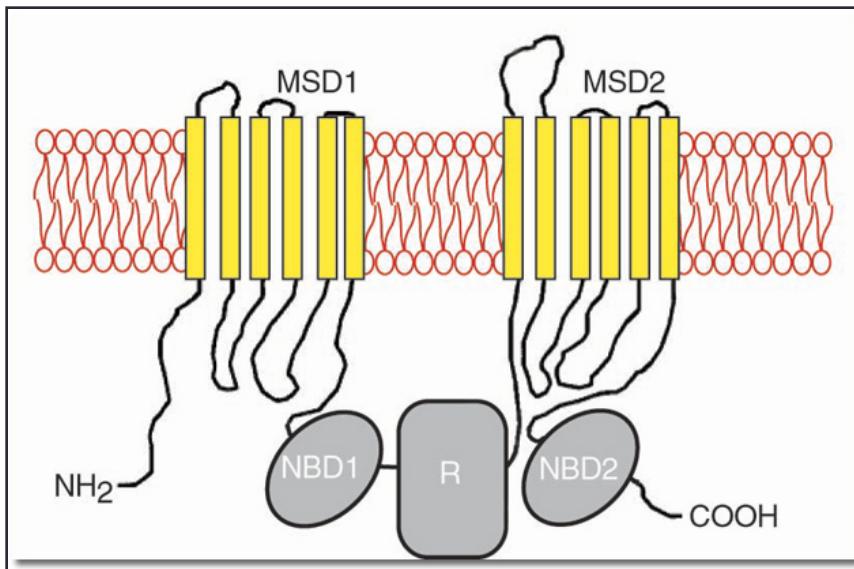
Kistik Fibrozda Klinik Spektrum

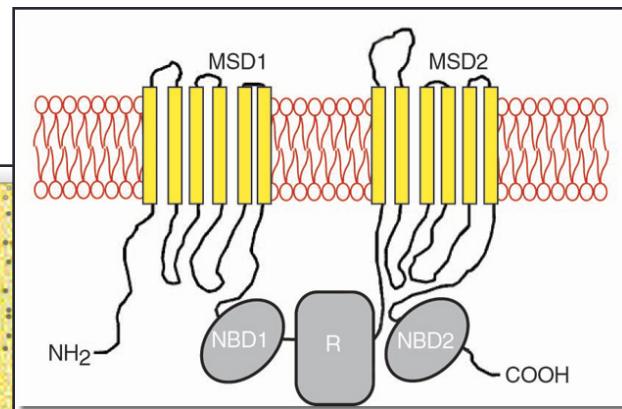
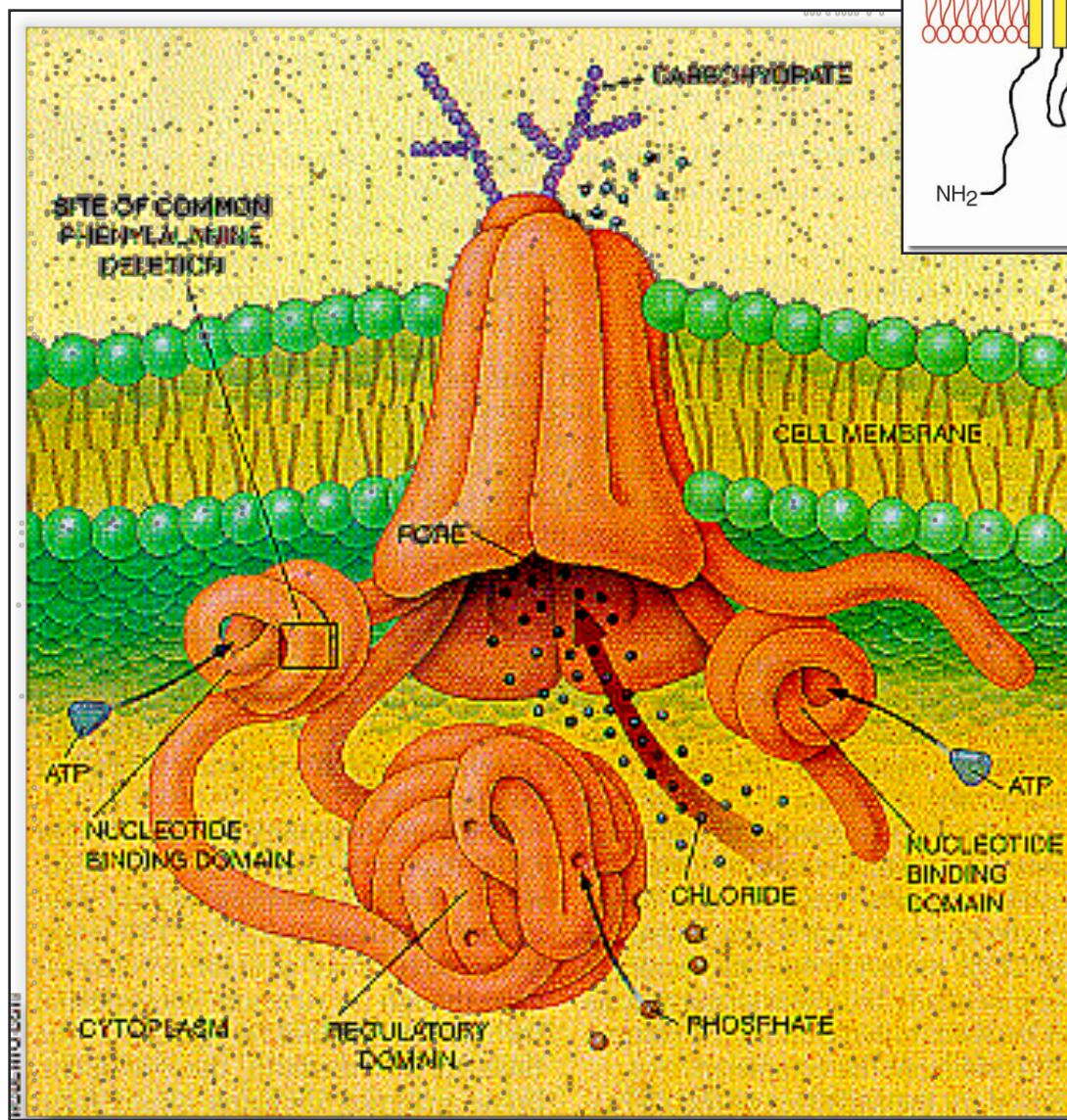
Figure 3. The Cystic Fibrosis Diagnostic Spectrum.^{10, 15, 21, 22} CF = cystic fibrosis; CFTR = cystic fibrosis transmembrane conductance regulator; CFTR-RD = CFTR-related disease; CRMS = CFTR-related metabolic syndrome.

KİSTİK FİBROZ GENİ

- * 7q31.2
- * 190 Kb uzunlukta- 27 ekzon
- * 6129 baz transkripsiyona +
- * 1480 aa-CFTR proteini

CFTR Proteini

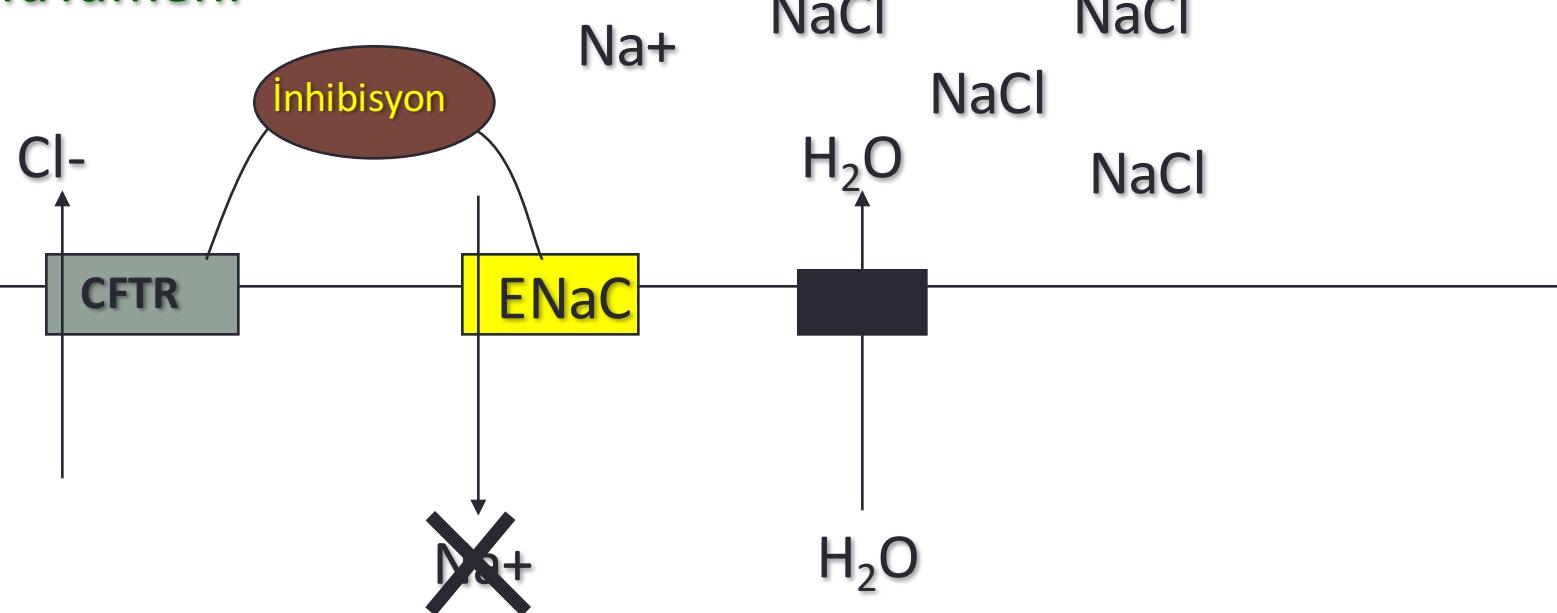

CFTR Fonksiyonu ve Kistik Fibroz

NORMAL FONKSİYON

CFTR cAMP ye bağımlı, Cl^- kanalı oluşturan ve Cl^- un hücreden dışarı çıkışını sağlayan bir proteindir. Bunu hücreden ATP kullanarak yapar.

Havayolu lumeni

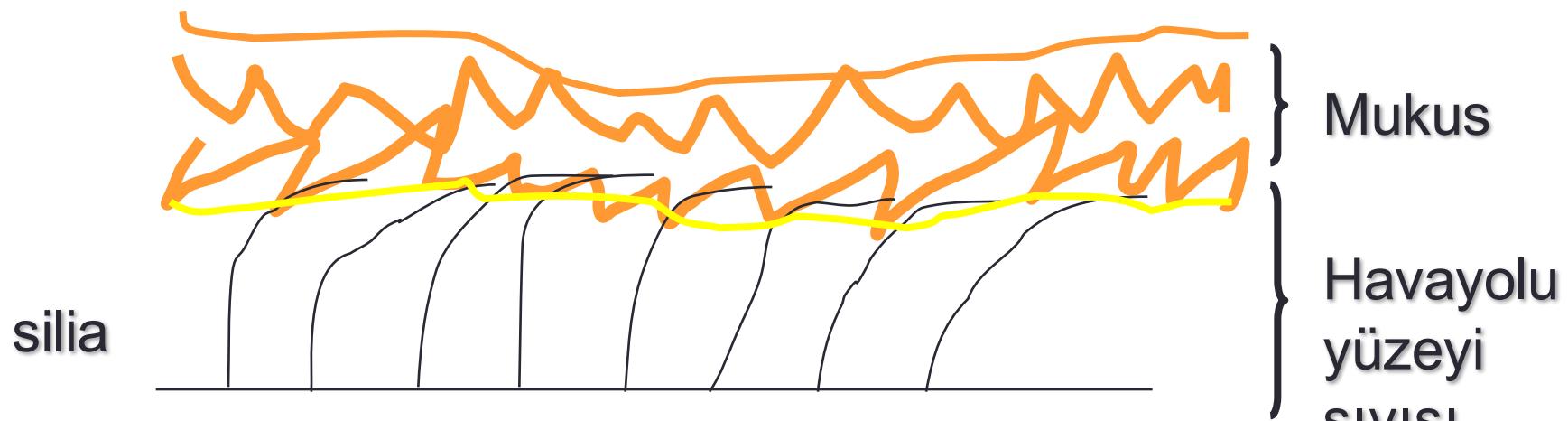
Şekil: Rebekah F. Brown, MD

Center Director, Cystic Fibrosis Center at
Vanderbilt

intraselüler

NORMAL

Havayolu lumeni

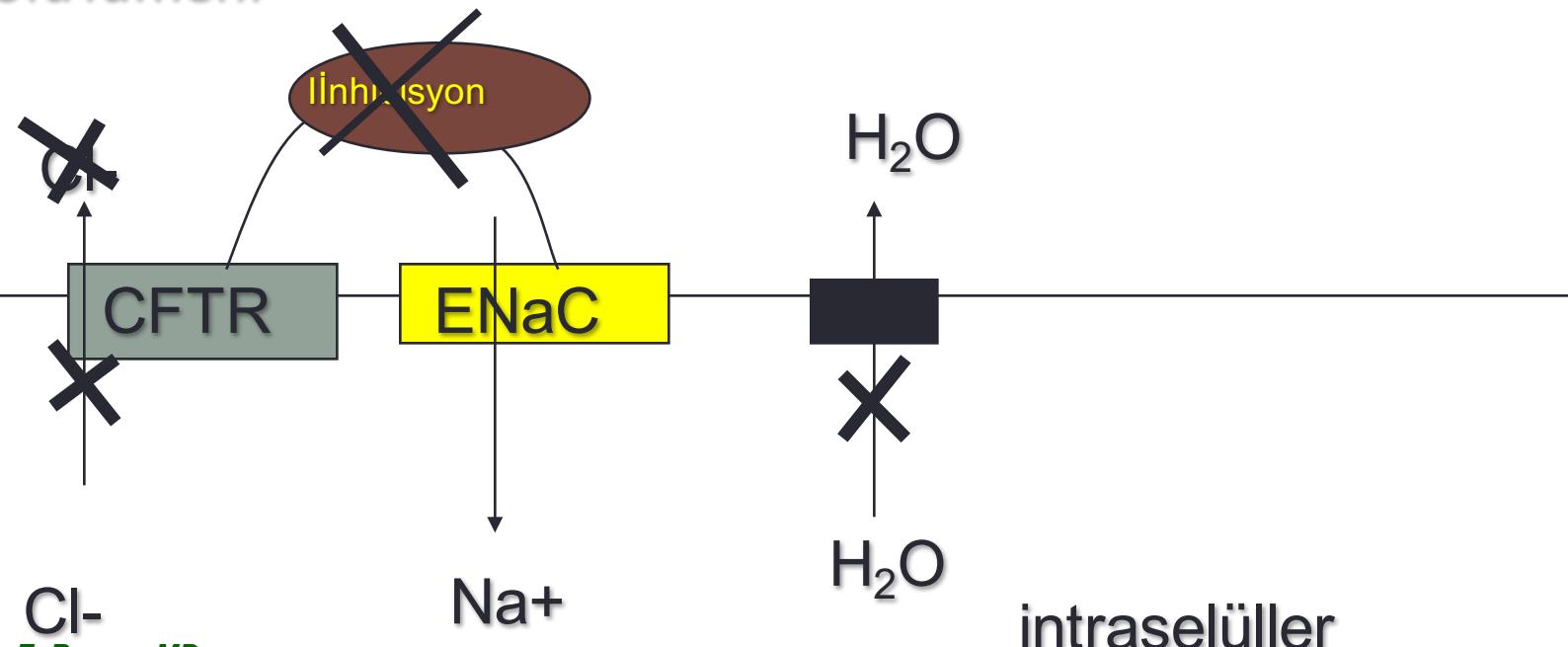
Silia kolaylıkla hareket edecek ortam bulur ve havayoulunu partiküller ve bakterilerden temizler

Çok miktarda sıvı inflamatuvar hücrelere uygun ortam sağlar, bakteri ve virusları vs. bularak yok olmalarını sağlar

CFTR Fonksiyonu ve Kistik Fibroz

KİSTİK FİBROZ

Havayolu lumeni

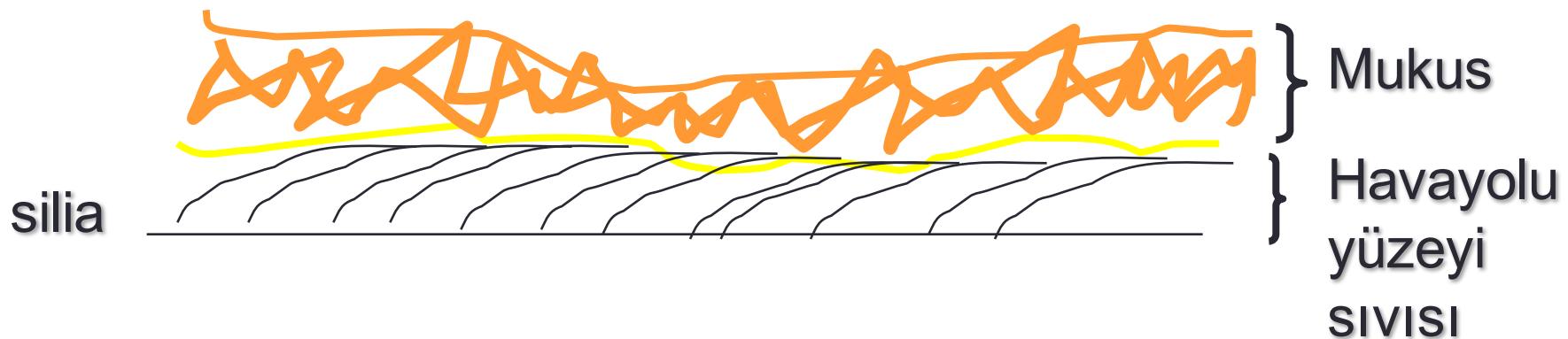

Şekil: Rebekah F. Brown, MD

Center Director, Cystic Fibrosis Center at
Vanderbilt

Kistik Fibroz

Havayolu lumeni

Silia kalın mukus nedeniyle hareket edemez, partikülleri vs dışarı atamaz..

Nötrofillerin nekrozu sonucu DNA ve aktin, mukusa geçer mukus koyulaşır

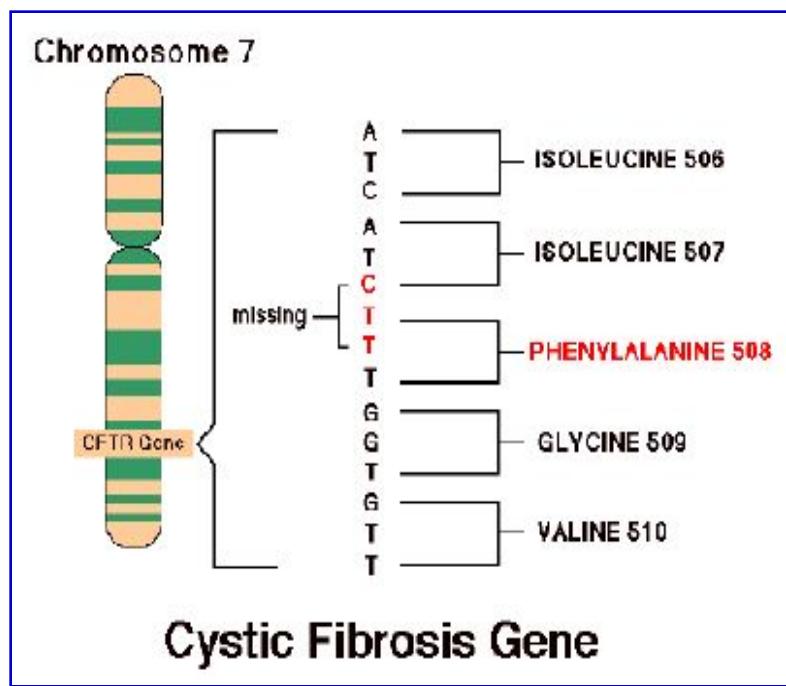
Şekil: Rebekah F. Brown, MD

Center Director, Cystic Fibrosis Center at
Vanderbilt

CFTR FONKSİYONU HASTALIK TABLOSU İLİŞKİSİ

- **fonksiyon % 50 var = Hastalık yok**
- **fonksiyon % 10 to 49 = KF tablosu yok, fakat fertilité ve sterilite problemleri var**
- **fonksiyon % 5 = “Hafif” KF, geç tanı**
- **fonksiyon % 4 den az= progresif pulmoner hastalık**
- **fonksiyon %1 den az= Pulmoner hastalık ve Pankreatik yetmezlik**

Kistik fibrozis geninde en sık rastlanılan mutasyon → Delta F508 → F508del

CFTR Sequence:

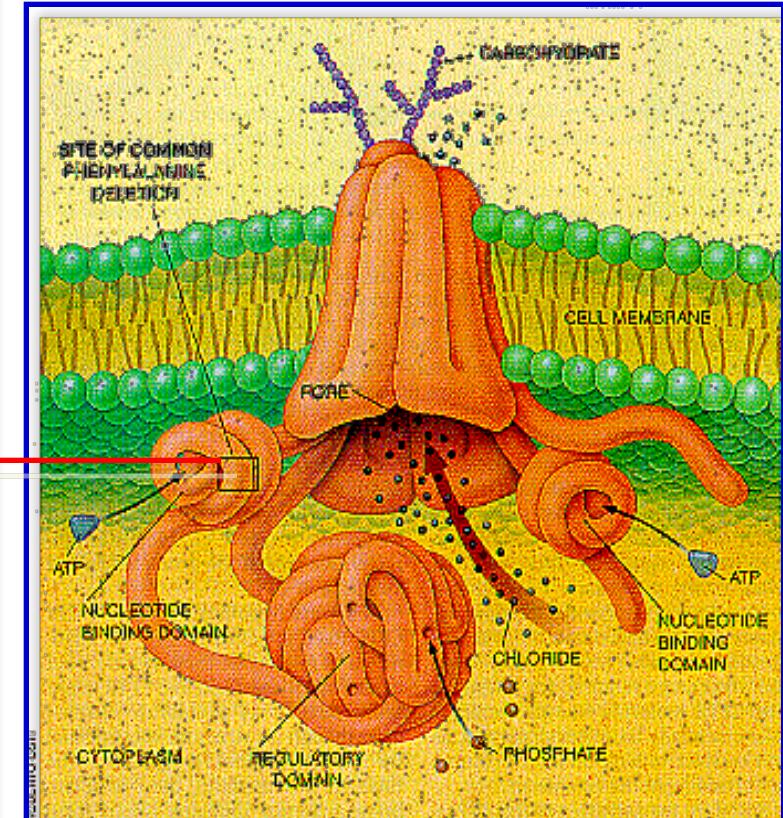
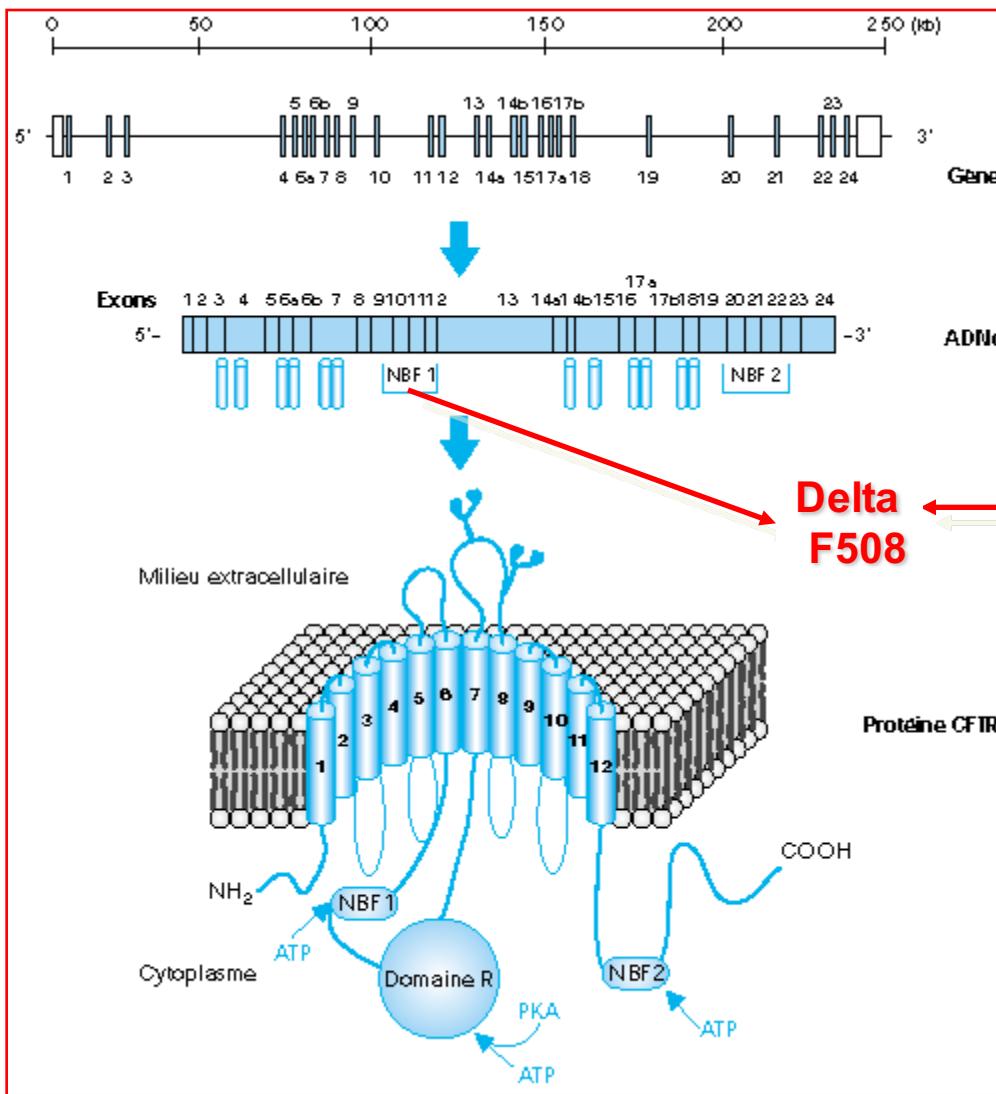
Nucleotide	ATC	AT	C	TTT	GGT	GTT
Amino Acid	Ile	Ile	Phe	Gly	Val	
506			508		510	

Deleted in ΔF508

ΔF508 CFTR Sequence:

Nucleotide	ATC	ATT	GGT	GTT
Amino Acid	Ile	Ile	Gly	Val
506				

F508del mutasyonu 10. ekzonda 1. Nükleotid bağlayıcı bölgededir

CFTR PROTEİNİ

Delta F508 mutasyonu sıklığı etnik gruplara göre değişir

Etnik grup	Delta F508 %	Diğer sık rastlanılan mutasyonlar %
• Beyaz ırk	70	13
• Musevilerde	30	67
• İspanyol kökenli	46	11
• Afrika kökenli Amerikalı	48	4
• Asya kökenlilerde	30	?
• TÜRKLER	18-30	?

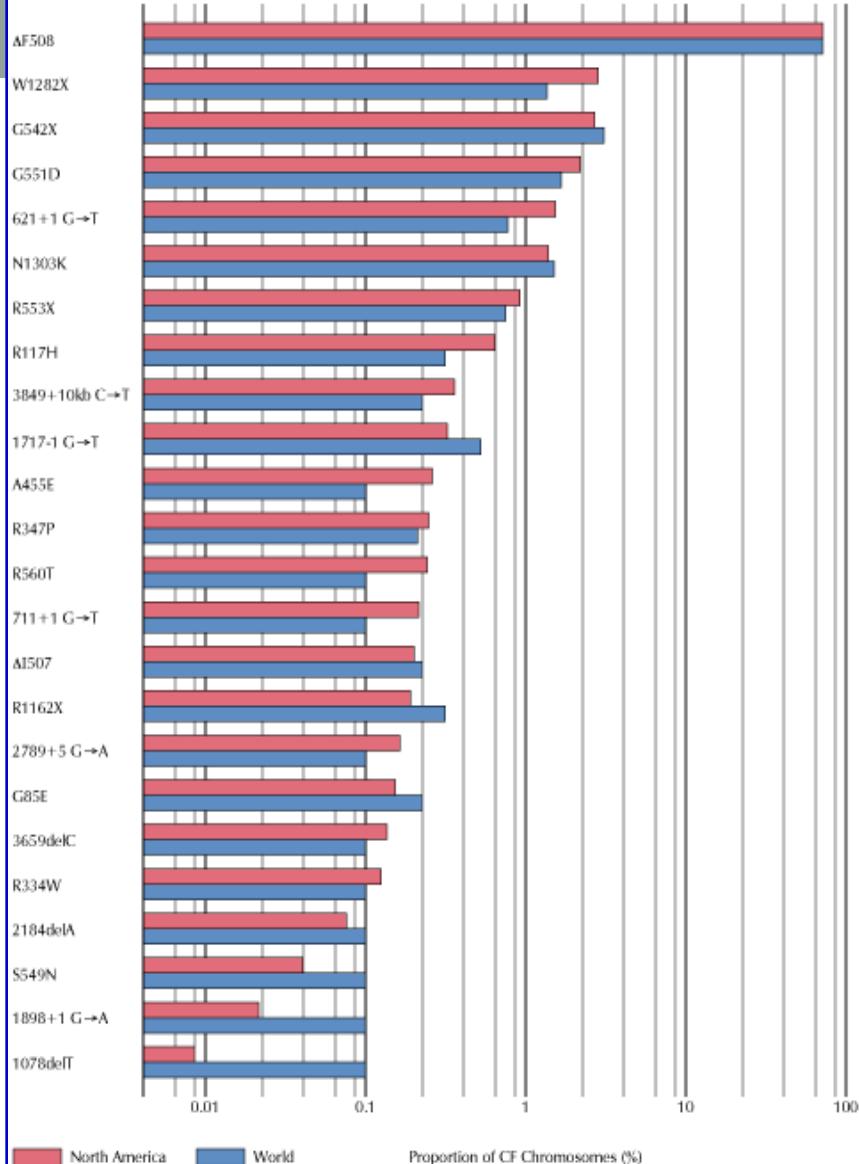
CFTR Mutasyon Tipleri-2012

CFMDB Statistics

There are currently **1910** mutations listed in this CFTR mutation database.

Statistics by mutation type:

Mutation Type	Count	Frequency %
Missense	773	40.47
Frameshift	305	15.97
Splicing	226	11.83
Nonsense	161	8.43
In frame in/del	37	1.94
Large in/del	49	2.57
Promoter	15	0.79
Sequence variation	269	14.08
Unknown	75	3.93

2015- 1950 den fazla CFTR mutasyonu tarif edilmiştir.

International Cystic Fibrosis Genetic Analysis Consortium (CFGAC) CFTR1
(<http://www.genet.sickkids.on.ca/cftr/>)

“Clinical and Functional Translation of CFTR”, CFTR2 (<http://www.cftr2.org/>).

10483 kromozomda çalışılan 24 KF mutasyonunun dağılımı

Batı toplumlarında yaygın kullanılan tarama testine bulunan 23 mutasyon

Table 2

ACMG recommended panel of 23 classic CF-causing mutations. These mutations include missense, stop, splicing and frameshift mutations.

23 ACMG recommended panel of classic CF-causing mutations

G85E	I507del	R560T	621 + 1G > T	2789 + 5G > A
R117H	F508del	R1162X	711 + 1G > T	3120 + 1G > A
R334W	G542X	W1282X	1717 – 1G > A	3659delC
R347P	G551D	N1303K	1898 + 1G > A	3849 + 10kbC > T
A455E	R553X		2184delA	

**CFTR dizi analizi ile
tüm toplumlarda
mutasyon saptama
yüzdesi**

% 93- 98.7

**Bu test ile etnik gruplara göre
mutasyon saptama yüzdesi**

Beyaz ırk %90

İspanyol kökenli %57

Afrika kökenli Amerikalı %69

Asya kökenlilerde ?

Klinik sonuçlara göre mutasyonların sınıflaması

Classification of CFTR mutations according to their clinical consequences. Examples of each of the four groups of mutations are given.

Group A	Group B	Group C	Group D
Classic-CF CF-causing mutations	Non-classic CF CFTR-related disorder associated mutations	No clinical consequence	Unknown clinical relevance
All mutations in Table 2 and 711+3A>G*, R117H-T5*, D1152H*, L206W*, TG13-T5*	TG13-T5 ^a , R117H-T5 ^a , D1152H ^a , L206W ^a , L997F, M952I, D565G ^a , TG11-T5 ^b , R117H-T7 ^b , D443Y-G576A- R668C, R74W- D1270N, R75Q ^b	TG11-T5 ^b , R117H-T7 ^b , R75Q ^b , 875+40A/G, M470V, T854T, P1290P, I807M, I521F, R74W, F508C, I506V, I148T	All mutations (mostly missense) not yet analyzed or undergoing functional analysis

^a Mutations that may belong either to Group A or to Group B.

^b Mutations that may belong either to Group B or to Group C.

Kistik Fibroziste Genotip-Fenotip İlişkisi

Genotip-Fenotip korelasyonu
en yüksek düzeyde,

* pankreatik fonksiyonlar ve azospermİ ile

en düşük düzeyde,

* akciğer fonksiyonları ile olduğu gözlenir

**AKCİĞER HASTALIĞININ PROGNOZU İÇİN GENOTİP İYİ
BİR GÖSTERGE DEĞİLDİR**

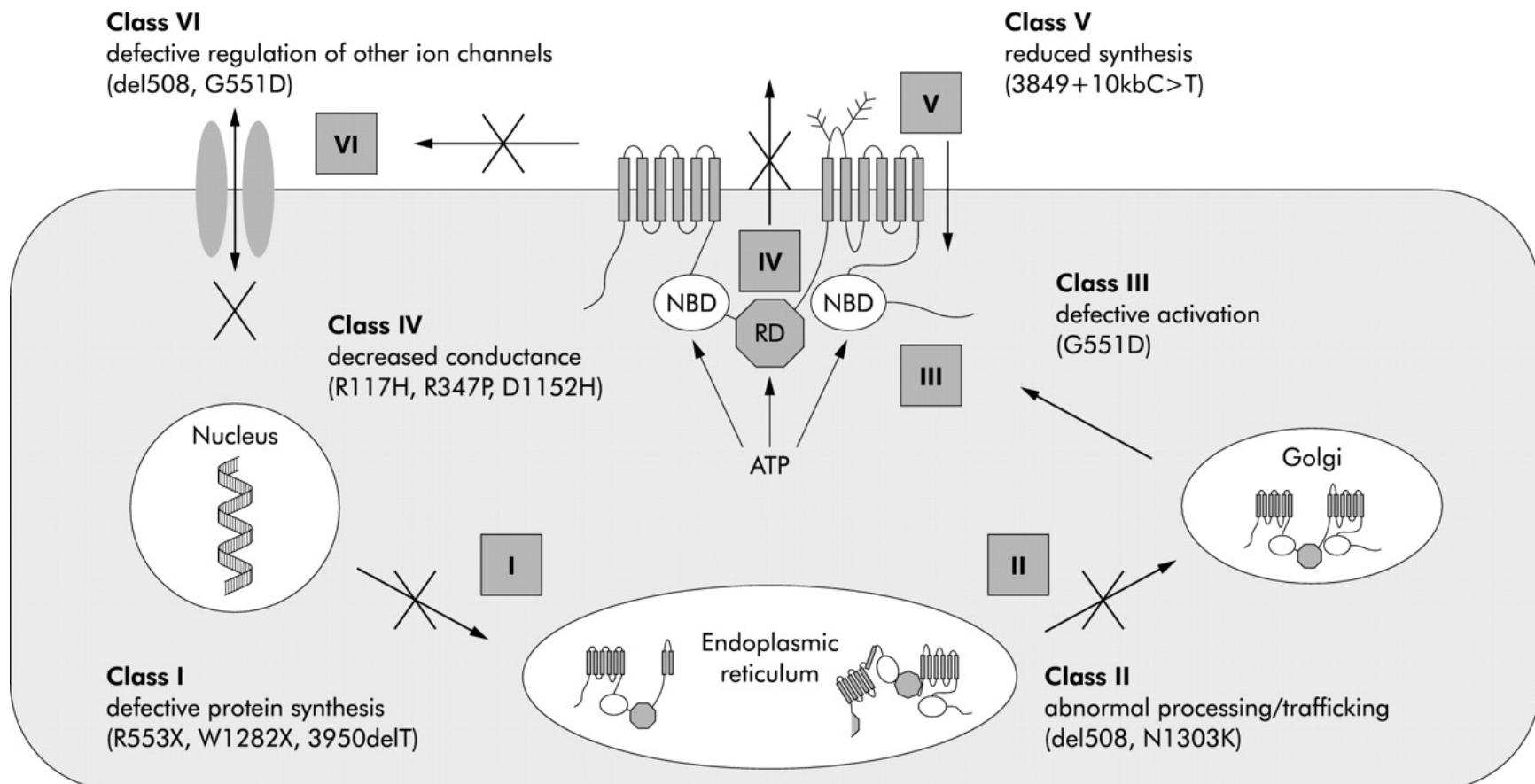
Homozigot Delta F508 mutasyonlu hastalarda akciğer bulguları oldukça değişkenlik gösterir.

*Sigara içme, malnütrisyon gibi çevresel faktörler

*Modifiye edici genler klinik varyasyonda önemli

*Tedavi şekli ve başlama zamanı

CFTR yapısı ve fonksiyonuna göre mutasyonların sınıflaması

CFTR proteininde meydana getirdikleri fonksiyon bozukluğuna göre mutasyonlar sınıflara ayrılır

- **Sınıf I** : Protein sentezi yok. Nonsense, frameshift, veya splicing mutasyonlar
- **Sınıf II** : Proteinin işlenmesinde, yanlış katlanmadan dolayı, bozukluk. Missense mutasyonlar, amino asit delesyonları
- **Sınıf III**: Klor kanalı düzenlenmesinde blok yapanlar. Missense mutasyonlar (ATP bağlayıcı bölgelerde)
- **Sınıf IV**: Klor iletimini değiştirenler. Missense mutasyonlar (Membran yapıcı bölgede)
- **Sınıf V** : Fonksiyonel protein sentezini azaltanlar. Nonsense, frameshift, veya splicing mutasyonlar
- **Sınıf VI** : Proteinin yarılanma ömrünü kısaltanlar. Diğer iyon kanallarındaki defektif durum kaynaklı

Table 3. Classification of Cystic Fibrosis^{8,11-14, a}

Classification	Mechanism of dysfunction	Worldwide frequency in CF population	Example of a mutation	CFTR protein production	Chloride transport	Clinical presentation
Class I	Little to no protein is produced	5%–10%	G542X	Little or none	None	Typical CF symptoms
Class II	Defective protein is destroyed before it reaches cell membrane	40%–50%	F508del ^b	Very limited	Almost none	Typical CF symptoms
Class III	Protein cannot be turned on to conduct chloride (gating defect)	5%	G551D	Normal/reduced	Greatly reduced	Typical CF symptoms
Class IV	Protein conducts chloride less effectively	Unknown	R117H	Normal	Diminished	Mild symptoms or delayed onset of typical symptoms
Class V	Abnormal RNA splicing results in decreased functional protein	Unknown	3849+10kbC->T	Reduced	Diminished	Mild symptoms or delayed onset of typical symptoms
Class VI	Functional protein present at membrane for a shorter than normal period	Unknown	Q1412X	Normal	Diminished	Mild symptoms or delayed onset of typical symptoms

CF = cystic fibrosis; CFTR = cystic fibrosis transmembrane conductance regulator.

^a The authors acknowledge Patrick Sosnay, MD, of Johns Hopkins University for reviewing this table on behalf of the CFTR2 project.

^b Most common CFTR mutation; at least one copy is found in approximately 90% of CF cases worldwide.

CFTR Mutasyon Sınıflarına Göre Klinik Bulgular

Sınıf IV mutasyonlarında pankreatik yetmezlik, diyabet ve karaciğer hastalığı görülmemekte, akciğer bulguları hafif

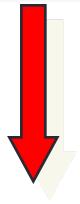
**Sınıf V mutasyonlarında da akciğer bulguları hafif
olmaktadır.**

**Her iki sınıfın mutasyonlarda *P. aeruginosa*
kolonizasyonu geç görülmektedir.**

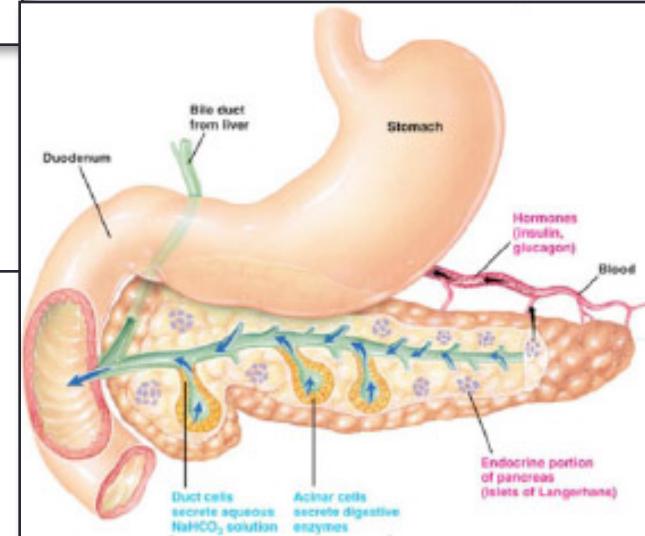
European Epidemiologic Registry of Cystic Fibrosis (ERCF): Comparison of major disease manifestations between patients with different classes of mutations
Pediatr Pulmonol. 2001; 31:1-12.

Klasik KF hastalarının %85inde pankreatik yetmezlik vardır

ağır klinik tablo yapan mutasyonlar (sınıf I, II, III) homozigot veya bileşik heterozigot olarak bulunur

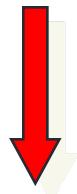
Delta F508/ Delta F508
Delta F508/ N1303K

CBAVD

(congenital bilateral absence of vas deferens)

**olan hastaların %80 inde en az bir allelde
CFTR mutasyonu bulunur.**

**Sadece CBAVD bulunanlarda, hafif tablo yapan
sınıf IV, V mutasyonları vardır.**

CFTR geni dışındaki bazı genlerdeki polimorfizmler de klinik tabloyu etkilemektedir

- * HLA clas II抗原
- * mannoz-bağlayan lektin
- * alfa(1)-antitripsin ve alpha(1)-antikimotripsin
- * glutatyon-S-transferaz
- * nitrik oksit sentetaz type I
- * TNF-alfa,
- * TGF-beta,
- * IL-1beta
- * IL-1Ra

Acton JD, Wilmott RW. Phenotype of CF and the effects of possible modifier genes. .Paediatr Respir Rev. 2001 Dec;2(4):332-9.

Mortalite CFTR mutasyon çeşidi ile yakından ilgilidir

Homozigot DeltaF508e göre,

- DeltaF508/R117H
- DeltaF508/DeltaI507
- DeltaF508/3849+10kbC-->T
- DeltaF508/2789+5G-->A

daha düşük mortalite gösterirken

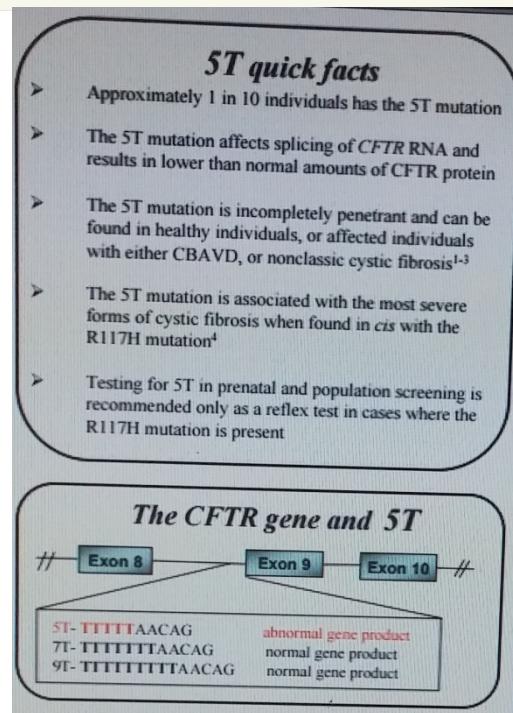
*Sınıf IV ve V mutasyonlarında mortalite daha düşüktür.

**Kistik Fibroz dışında bazı hastalıklarda da
CFTR mutasyonlarının etkisi vardır**

**İdiyopatik pankreatit, bronşiyektazi, aspergiloz,
kronik sinüzit, astım, sklerozan kolanjit gibi hastalıklarda
CFTR mutasyonları ve 5T alleli sıklığı artmıştır.**

**- Delta F508 taşıyıcılarında astım sıklığı iki kat
artmıştır**

CFTR geninde kompleks alleler ve çok sınıflı mutasyonlar olabilir.

One mutation:	Second mutation: R117H + ?	Predicted outcome:
CF-causing mutation, such as F508del	R117H and 5T	R117H will likely act as a disease-causing mutation. Most patients with this combination of mutations and the 5T form of the poly-T tract will have elevated sweat chloride and clinical symptoms of CF. Symptoms for these patients may be variable. There is an increased risk for male infertility.
CF-causing mutation, such as F508del	R117H and 7T	R117H is unlikely to act as a disease-causing mutation (particularly for females), but may result in male infertility. However, a person with this combination of mutations and this form of the poly-T tract may have borderline or elevated sweat chloride and mild clinical symptoms of CF.
CF-causing mutation, such as F508del	R117H and 9T	R117H is highly unlikely to act as a disease-causing mutation. The vast majority of individuals will not have CF. Male fertility is typically not affected by R117H and 9T.

Kistik Fibrozda Tedavi

- Havayolunu temizleme (fizik tedavi, bronkodilatör, pulmozyme, kortikosteroid, vs)
- Enfeksiyonları önleme ve tedavi (antibiyotikler vs)
- Antinflamatuarlar
- Pankreas enzimleri
- İyi beslenme
- Transplantasyon
- Gen Tedavisi
- Mutasyon hedefli tedavi

Kistik Fibrozda Tedavisinde Hedef

CFTR
fonksiyonunu
%25 e
çıkarmak

3 çeşit mutasyon hedefli tedavi var

Fonksiyon
arttırıcıları
(Potentiators)

Onarıcılar
(Correctors)

mRNA erken stop
kodonları düzelterek
okuma
(Read Through
mRNA Premature
Stop Codons)

FONKSİYON ARTTIRICILAR- Potentiators

- Membranda var olan ancak yeterince aktif olmayan Cl kanalının aktivitesini artırırlar
- FDA onaylı ivacaftor (**VX-770**) tarih: 2/2012
  - 6 yaşın üstünde ve G551D mutasyonu taşıyanlarda
  - Sınıf III ve IV mutasyonları için uygun, Delta F508 de denenmekte (fazIII çalışmaları)
  - Pulmoner fonksiyonlarda düzelleme, kiloda artma, ter klorunda ve pulmoner ataklarda azalma saptanmıştır.

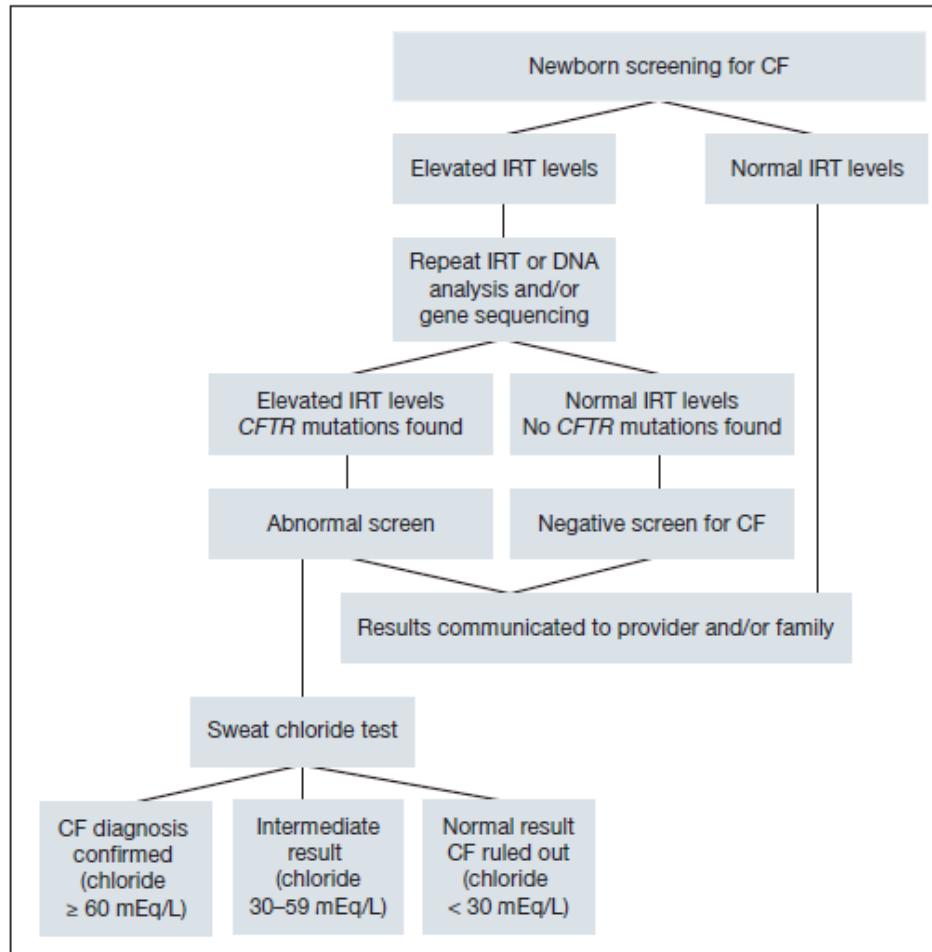
ONARICILAR-Correctors

- CFTR proteininin kanal oluşturmak üzere hücre yüzeyine göçünü sağlar
  - Delta F508 için uygun
- VX-809 – çalışmalar sürüyor
- ivacaftor/VX-770 ile kombine çalışmalar var
- Faz II çalışmaları
  - Terde Klorda azalma var
  - Akciğer fonksiyonlarında iyileşme yeterli değil

mRNA Erken Stop Kodonları Düzelterek Okuma

- Duchenne MD gibi diğer genetik hastalıklarda denenmekte
- Gentamisin- toksik
- Ataluren (PTC-126) çalışmaları sürüyor
  - CFTR fonksiyonunda ve NPD de iyileşme
  - Pulmoner fonksiyonlarda iyileşmeye eğilim (NPD)
  - Kiloda artmaya eğilim

Kistik Fibrozis İçin Neonatal Tarama

Figure 2. A Cystic Fibrosis Newborn Screening Algorithm.^{5,10,17,18} CF = cystic fibrosis; CFTR = cystic fibrosis transmembrane conductance regulator; IRT = immunoreactive trypsinogen.

Kistik fibrozis için neonatal tarama

- Erken tanı özellikle klinik önlemlerin alınmasını sağlayarak прогнозu iyileştirdiği için önerilmekte
- Neonatal tarama, yapılan çalışmalarla geleneksel tanı ile kıyaslandığında karlı bulunmuştur.
- ABD, İngiltere, Avustralya'da neonatal tarama programları başlatılmıştır.

EÜTF-36 Mutasyonluk Hızlı Test

Mutasyon paneli

F508del, 3849+10kbCT, G542X, 2184delA, 621+1GT, I507del, 1717-1GA, R334W, 3659delC, G551D, 1078delT, R1162X, R117H, G85E, R560T, A455E, 711+5GA, R553X, R347P, 2789+5GA, W1282X, N1303K, Q552X, 394delTT, E60X, 2143delT, 2183AA-G, 3905insT, CFTRdele2,3(21kb), 711+1G-T, 3272-26A-T, 1898+1G-A, I148T, 3199del6, 3210+1G-A, Tn

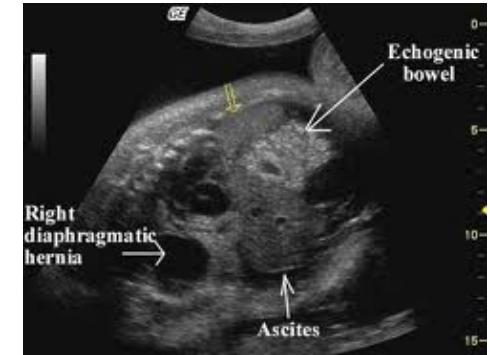

%53

Türkiye 'de

- 1- %18-30 F508del
- 2- 1677delTA
- 3- G542X ve 2183AA→G

Hiperekojen barsak

Outcome of 682 cases of echogenic bowel					
Outcome	N (%)	Termination of pregnancy (N)	IU	Fetal Demise (N)	Neonatal death (N)
Normal healthy newborn	447 (65.5)	—	—	—	—
Chromosomal abnormality	29 (4.3)	21	2	0	0
Trisomy 21	17 (2.5)	15	1	0	0
Other	12 (1.8)	6	1	0	0
Severe	7 (1)	6	1	0	0
Less severe (a)	5 (0.7)	0	0	0	0
Cystic fibrosis	21 (3.1)	16	0	0	0
Infectious diseases	19 (2.8)	12	1	0	0
Cytomegalovirus	15 (2.2)	12	1	0	0
Parvovirus	4 (0.6)	0	0	0	0
Toxoplasmosis	0 (0)	—	—	—	—
Rubella	0 (0)	—	—	—	—
Intrauterine Growth Restriction	28 (4.1)	0	2	0	0
Intra-amniotic bleeding	21 (3.1)	NS	NS	NS	NS
Unexplained IUFD	13 (1.9)	—	13	—	—
Associated structural abnormalities	47 (6.9)	17	2	3	—
Gastrointestinal abnormalities	20 (2.9)	3	1	0	0
Multiple visceral abnormalities	12 (1.8)	4	1	1	—
Cardiac abnormalities	5 (0.7)	2	0	1	—
Other	10 (1.5)	8	0	1	—

(a) - Less severe includes Klinefelter syndrome, Robertsonian translocation, and mosaic trisomy X.

Teşekkürler